

УВОД

Което е тайно, принадлежи на Господа, нашия Бог, а което е явно - нам и на синовете ни до века (Втор. 29:29).

Аз съм пътят и истината и животът - казва Христос (Йоан. 14:6).

Един млад гръцки търговец от град Драма разговарял със свои близки:

- Утре тръгвам с леката си кола за Истанбул. Там ще сключа изгодна сделка. Уверен съм, че тя ще ми донесе голяма печалба.
- А колко време ще се бавиш в Истанбул? - го попитали приятелите му.
- Само два-три дни. Всичко е вече уредено предварително.
- Кога ще се върнеш, за да отпразнуваме успехите ти?
- В неделя съм вече тук. Ще ви събера в еди-кой си ресторант.

Приятелите му пожелали добър път и се разделили с него.

На следната сутрин той тръгнал на път. Но след няколко часа приятно пътуване неочаквано катастрофирал и загинал. Той не успял да изпълни намеренията си,

Защото бил посрещнат от смъртта, която го завела не в Истанбул, а в отвъдния свят...

„Човек предполага, а Господ разполага" - гласи често употребяваната, но практически почти винаги забравяна народна мъдрост. Ние планиваме много неща, вълнуваме се, горещим се, възлагаме надежди на бъдещето, но изведнъж една невидима Ръка зачерква всичките ни проекти и ни отвежда там, откъдето няма връщане.

При това фактическо положение на нещата пита се: Принадлежим ли на себе си? - Отговорът е: Не! Хилядите примери на живота около нас ежедневно потвърждават това. Тъкмо когато някой мисли, че почти се е наредил, че сега вече може да си поживее, идва смъртта като крадец и го грабва, за да го отведе в задгробния свят...

Повечето хора живеят с илюзиите на земния живот и забравят, че са смъртни. Те градят домовете си и щастието си върху несигурна основа. Затова строежите им често рухват, преди да бъдат изпълнени (срв. Мат. 7:26-27). За построяването пък на свой вечен дом те дори и не помислят. Смятат го за празна фантазия. Това е трагичното в съдбата им.

Вярващите в Христа Спасителя не бива да забравят, че са създадени за вечен живот и че той представлява най-скъпият Божий дар за нас. Творецът, у Когото е изворът на живота (Пс. 35:10), е вложил вечността в сърцето на човека, по думите на премъдрия Соломон (срв. Екл. 3:11).

След грехопадението блажената вечност е била изгубена за нас. Копнежът по нея обаче е останал. Ето този копнеж е първичен и неизкореним. Той не е илюзия, не е въображение, а действителна жажда, която не ни лъже, според думите на Фридрих Шилер. С този копнеж са живели всички хора. В него са вярвали най-великите умове. На него отговаря една загубена ценност. Той е изразен в следната трогателно проста и искрена детска песничка:

„Пусть всегда будет солнце! Пусть всегда будет небо! Пусть всегда будет мама! Пусть всегда буду я!"

Да, хубаво е всичко това! Но този „аз" който копнее за вечност, ще умре! И мама е смъртна! И слънцето ще потъмнее (Мат. 24:29)! И небето и земята ще преминат (срв. Лука 21:33)! Тогава какво остава от всички тези прекрасни пожелания за вечност? - Само един празен копнеж ли? - Не! Зад него се крие нещо дълбоко истинно!

За невярващите вечният живот е илюзия, а за духовно умъдрения човек илюзорен се оказва временният живот; защото тъкмо когато всичко градиш върху него, той ти се изплъзва от ръцете и те оставя излъган в надеждите ти. Ако ние често гледаме на него като на единствено действителен, то е поради неправилното ни виждане на нещата и поради типичното за нас земно късогледство, при което планините наоколо ни се виждат огромни, а звездите - малки.

Ние не можем, а често пъти и не искаме да се издигнем до висотата на вечността и оттам да погледнем върху бързо протичащите и постоянно сменящите се картини на живота. Где са ония, които са играли някаква роля на земната сцена преди няколко десетки години? - Изчезнали са

завинаги! Други се явяват на тяхно място, за да изчезнат скоро и те. Напразно си въобразява човек, докато е жив, че е кой знае какво величие! Краят му показва неговата действителна стойност.

Смъртта е неизбежна участ на всеки Адамов потомък. Човек не е властен над духа... и няма власт над смъртния ден, нито избега в тая борба - казва библейският мъдрец (Екл.8:8). Медицината се труди да продължи земния живот, но тя не е намерила и не ще намери цял протип против смъртта. Ние се лъжем, че ще живеем дълго на земята. Смъртта ни дебне от всеки ъгъл. Много хора са били изненадани от нея. Не се изненадва от смъртта само онзи, който е свикнал всеки ден да мисли за последния си час и се готви да го посрещне по християнски, т. е. с вяра в Христа, Единствения Победител на смъртта. Като знае, че дните му са преброени, такъв човек сам дебне смъртта, за да не го издебне тя. Такъв човек е мъдър, защото, ползувайки се разумно от земния живот, който не е негова собственост, той прави блажената вечност своя собственост.

Словото Божие ни учи, а и опитът го потвърждава, че не сме господари нито на живота си, нито на жилището си, нито на имота си. Ние сме тук временни управители на временно поверени нам блага. Поставени сме не по наша воля в една от стаяте на огромната всечовешка странноприемница. В нея всички сме временни наематели, макар някои да се мислят за „собственици“. Щом ни изтече срокът, трябва да оставим всичко тук. Осъзнали се или не, ние сме слуги на Господаря на вселената. Той ни възлага разни служби и ще ни поиска сметка за това как сме Му служили. Всеки от нас ще чуе рано или късно строгия глас на Съдията: Дай Ми сметка за пристойничеството си, защото не ще можеш вече да бъдеш пристойник (Лука 16:2), т. е. да управляваш имота Ми.

Самоизмама е, че щом не мислим за смъртта, тя не се приближава към нас. Напротив, тя се приближава ежеминутно и при това колкото по-незабелязано, толкова по-опасно. Неволен благодетел на очакващите я с вяра и покаяние, понеже ги въвежда от долината на скърбите в блажената вечност, смъртта се превръща в зъл враг за пренебрегващите я, защото ги блъсва в ада. Ако си се готвил за нея, тя ще ти поднесе в замяна на тукашния печален живот безкрайна радост и вечно блаженство. Не си ли обаче мислил за нея, горко ти! Когато най-малко я очакваш, тя ще дойде и ще те ограби от всички блага - и временни, и вечни. Затова плачи в

покаяние преди тя да е дошла, за да не плаче за тебе твоят Ангел-пазител, когато тя внезапно се яви и те похити.

Помни: няма на тоя свят град без гробища и дом без жалеика! Гробищата, тия градове на мъртвците, са по-многолюдни и от най-многолюдните градове по земята. Смъртта е всеобща. Темата За нея не остарява и всички некролози са вълнуващи вести. И вярващи, и невярващи се интересуват от въпроса За смъртта. Дето се роди дете, там се отваря нов гроб. И нашият ред идва. Пътят на живота е път към смъртта. Това е участта на всичко живо по земята. Но докато другите живи същества нито Знаят защо живеят, нито знаят, че ще умрат, човеците Знаят, че ще умрат. Но дали всички знаят защо живеят?

На един юноша, който питал какво да прави, За да спаси душата си, Христос отговорил: Ако искаш да влезеш в живота, опази заповедите (Мат. 19:17)! Какво значат думите: „Ако искаш да влезеш в живота?“ Та нали юношата е влязъл в живота още със своето раждане?! Нали той е жив, когато разговаря със Спасителя? Да, жив е, но е обречен да умре. А въпросът на юношата е не как да се нареди в тоя живот, как да се самозалъгва с неговите забавни измами, а как да наследи вечния живот, истински реалния и безсмъртния! Иисус Христос му отговаря: Ако искаш да влезеш в живота, опази заповедите! Той не казал: „Ако искаш да влезеш във вечния живот“, но употребил само думата „живот“, т. е. нарекъл истински живот само оня, който ще дойде след смъртта и ще бъде вечен! Защото настоящият живот е подобен на сянка, която се загубва, и на сън, който изчезва при събуждането ни за вечен живот (Пс. 72:20).

В земното битие се встъпва чрез плътско раждане, а във вечния живот се влиза чрез духовно раждане от вода и Дух (Йоан. 3:5), т. е. чрез приемане на Божествената благодат в тайнството Кръщение. Но тайнството Кръщение, колкото и необходимо да е като условие за влизане във вечния живот, не осигурява човека срещу дебнещата го временна и вечна смърт. То не е достатъчно за влизане в живота, освен ако някой умре веднага след кръщението си, без да се е огрешил. Колко кръстени християни са погинали и погиват за Бога, за вярата и за вечния живот! За да влезеш в истинския живот, трябва - съгласно съвета на Христа - да спазваш Божиите заповеди, като черпиш сили от получената в тайнствата Кръщение и Миропомазване Божия благодат. Съблюдаването на Божиите заповеди осигурява на човека достъп до Царството небесно.

Всички заповеди се свеждат до две най-главни: първата е вярата в Бога и любовта към Него, а втората заповед е любовта към ближните и свързаните с тая любов добри дела спрямо тях. Това е изразено в словото Божие така: Възлюби Господа, Бога твоего, с всичкото си сърце, и с всичката си душа, и с всичкия си разум: тази е първата и най-голяма заповед; а втора, подобна ней, е: възлюби ближния си като себе си (Мат. 22:37-39). Човек не може да обича Господа, ако не вярва в Него, нито може да има истински добри дела спрямо ближния, ако не Го обича.

Вечният блажен живот е уподобен от Христа на имане, скрито в нива (Мат. 13:44). За придобиването на това съкровище ние трябва да жертвуваме всичко: и земни удоволствия, и греховни страсти, а понякога даже целия си земен живот. Който намери скритото в нивата съкровище, той ще бъде блажен във вечността.

Да си представим следната картина: пред нас застава един Всевластен Господар (разбирай - Бог!), въвежда ни в чудна градина и ни казва: „Тук аз съм скрил неоченими съкровища, които вие трябва да откриете, като копаете навсякъде. Давам ви само един час. Колкото съкровища съберете за това кратко време, с толкова богатства ще разполагате през целия си живот!"

Как би се възползувал мъдрият човек от предоставената му възможност да се обогати така бързо с безценни богатства? Нима би легнал под сянката на дърветата да си почива? Нима би се предал на празни развлечения и глупави разговори? Нима би се разхождал и скитал безцелно из парка? - Не! Той би се хванал веднага за мотиката и би почнал навсякъде да търси скритите скъпоценности, защото колкото събере, с толкова ще излезе от чудноватата градина, за да осигури с тях целия си по-нататъшен живот.

Ето, такава градина е земята. В нея сме пуснати за малко, за не повече от един час време. Скритите съкровища са добродетелите, с които Христос ни подканва да се обогатим, за да влезем подготвени в живота, наречен райска вечност. Смъртта ни въвежда в безсмъртието. Изпълнилият живота си с добрини е изпразнил смъртта от страхове и ужаси. С радост посреща смъртта само онзи, който обича Господа. Свети апостол Павел я нарича благодетелка, обещаваща да го съедини с Христа (срв. Филип. 1:21).

Ако всеки ден през живота си умираме за греховете си, то при смъртта си ще оживеем за вечната радост в Бога. Затова преди ние да умрем, нека

умрат в нас нашите грехове и беззакония! Останат ли те да живеят, ще умрем ние за спасението си навеки! Защото щом грехът оживее в нас, ние умираме (срв. Рим. 7:9-10). Да помним, че умиращите на земята се раждат отвъд - или за небето, или за ада!

Времето отлита, а вечността остава и ние ще пребъдем вечно в нея. - Но за радост или за мъка? Който тук се е веселил греховно и не се е покаял, той вечно ще плаче там. Който пък тук е плакал, каейки се за греховете си пред Бога, там вечно ще се радва. Блажени плачещите, защото те ще се утешат (Мат. 5:4).

Земният живот може да се уподоби на сън. Св. Йоан Златоуст добре пише относно грешните, ламтящи само за лъжовни наслади: „Каквото представлява сънуването през една нощ в сравнение с целия останал живот, това е и (краткото) наслаждаване с тукашните блага в сравнение с продължителността на бъдещите. Ще се намери ли човек, който само за да види един приятен сън, би се решил да търпи наказание цял живот?"

Сънят е нещо нереално. Той изчезва със събуждането. Така и земният живот, колкото и реален да ни се струва, щом се свърши, ще ни се види нереален подобно на сън, изчезнал като мираж, отлитнал завинаги като призрак, неуловим като сянка, изплъзнал се от нашата власт като вятър. Единствено вечният живот е реален, защото никога не свършва, а е вечно притежание на човека. За него трябва да се потрудим!

Така погледнати, съвсем несъстоятелни се оказват въпросите на ленивите и нравствено бездейните човеци: „Защо е това непременно условие да се трудим непосилно за спасението си? Може би и без усилия ние ще се спасим някак си?" Тази надежда се оказва суетна. Все едно някой да си рече (понеже не му се работи): „Защо ще се мъча на нивата? Защо ще я ора и сея? Може би ще се роди жито и без оран и без сеитба, просто по Божия благодат!" Такъв мечтател за неосъществими неща ще остане излъган и ще умре от глад... Ако искаш да влезеш в живота на вечното обилие, опази заповедите, т. е. потруди се на духовната нива! Който сее в Духа, от Духа ще пожъне вечен живот (Гал. 6:8).

Друг, обратно, си казва: „Аз непременно ще сея духовно, ще се трудя непрестанно и ще наследя вечния живот!" Такъв човек също така замисля неизпълнимо нещо: сам чрез труда си да заслужи дара на блажената вечност. Христос направо учи такива: Без мене не можете да вършите

нищо (Йоан. 15:5). Никой не дохожда при Отца, освен чрез Мене (Йоан. 14:6). Ако Господ не съзида къщата - говори Псалмопевецът, - напразно ще се трудят строителите ѝ (Пс. 126:1). Самонадеяността мнозина е погубила. Без благодат доникъде не се стига, освен до ада.

Истината е една, изразена от св. ап. Павел със следните мисли: 1) Със страх и трепет вършете вашето спасение! (Филип. 2:12) и 2) „При всичкия си труд обаче знайте, че по благодат сте спасени чрез вярата; и това не е от вас -Божии дар е; не е от дела, за да не би някой да се похвали" (Еф. 2:8-9). В този дух прекрасно се изразява св. Марк Подвижник, който пише: „Господ, като желае да покаже, от една страна, че всяка заповед е задължителна, а от друга, че осиновяването е дарувано нам чрез Неговата кръв, говори: Кога изпълните всичко вам заповядано, казвайте: ние сме слуги негодни, защото извършихме, що бяхме длъжни да извършим (Лука 17:10). И тъй, Царството небесно не е награда за делата ни, а велико дарение на Господаря, приготвено за верните му раби".

Човек не бива да се предава нито на леност, нито на самонадеяност по пътя към Царството небесно! Ние не можем да се спасим сами, както не е възможно за един затънал в тресавище пътник да се измъкне оттам със собствени сили. Бог е Този, Който ни прави да искаме и да действуваме по благата Му воля (срв. Филип. 2:13). С Божията благодат, но и с труд от човешка страна, се извършва спасението.

Обикновено хората страстно обичат земния живот, защото сладка е светлината, и приятно е за очите да гледат слънце (Екл. 11:7). И все пак този живот е свързан с толкова много неприятности, болести, беди, усилия, мъки и трудове! Колко много грижи носи всеки ден! Колко главоболия! Колко досади! Колко умора! А ето, поболее ли се човек, веднага търси лекар и лекарства, за да не би някак да се лиши от земния живот. Впрочем това е естествено. Към вечния живот обаче се забелязва равнодушие и даже неохота, понеже към него се върви по пътя на духовните подвизи и в него се влиза през вратата на смъртта. Да умира пък не желае никой от пристрастените към земята хора, особено онези, които не вярват във вечния живот!

Някои се теготят от живота, искат уж да умрат, но покаже ли се смъртта, бягат от нея. Известна е приказката за онзи старец, който трябвало да носи тежък товар дърва на гърба си. Крайно изтощен, той свалил товара си и

седнал да си почине. Дълбоко въздъхнал и извикал: „О, смърт, къде си?" Изведнъж смъртта се показала и му рекла: „Ето ме! Защо ме викаш?" - „За да ми повдигнеш товара" - отвърнал изплашеният старец...

Всекиму се живее. На всекиго е мил животът. Всеки се старае да го поддържа. И това е естествено и нормално. Колко повече трябва обаче да ни е мил истинският живот, който няма край! Ала кой мисли за Живота след живота? Кой се готви за него както трябва?...

Знаейки привързаността ни към земното, Господ Иисус Христос ни съветва: Не си събирайте съкровища на земята, дето ги яде молец и ръжда, и дето крадци подкопават и крадат; но събирайте си съкровища на небето, дето ни молец, ни ръжда ги яде, и дето крадци не подкопават и не крадат; Защото, дето е съкровището ви, там ще бъде и сърцето ви (Мат. 6:19-21).

Свети апостол Павел иска да ни откъсне от земното и да ни види щастливи във вечността, затова съветва: За небесното мислете (Кол. 3:2)! Защото истинският живот е там. За да се радваме на Живота след живота, трябва с всички сили да се пазим да не паднем във властта на смъртта след смъртта. Смърт след смъртта пък се нарича в Свещеното Писание (Откр. 20:14; 21:8) не някакво унищожение на душата, а вечната ѝ гибел, вечната ѝ отдалеченост от Бога, вечните ѝ мъки в ада (Откр. 21:8), които са последица от нейната неразкаяна греховност.

Покайното мислене за смъртта предпазва от втората смърт. Ние носим в себе си смъртта, понеже носим в себе си греха. Неминуемата последица от греха е смърт (Рим. 6:23). Богочовекът ни избави от греха и от неговата най-горчива последица - смъртта. Вярата ни съединява с Господа и с извършения от Него за нас изкупителен подвиг. Който се съединява с Господа, един дух е с Него (1 Кор. 6:17) и става храм на Светия Дух (1 Кор. 6:19). Смъртта ще бъде изгонена навеки от тези живи храмове на Божията благодат.

Онова, което поддържа в нас духовния живот, е словото Божие. То е нетленно семе (1 Петр. 1:23). Прието веднъж от нас и оделотворено, то не пропада при нашата смърт, но насадено в душите ни, в свое време (Гал. 6:9) принася животворен плод, стига само да сме го поливали със сълзи на покаяние. Самото то не умира, а и нас избавя от вечна духовна смърт.

Ние не знаем кога ще дойде краят на живота ни. Затова всеки ден трябва да отделяме поне малко време, за да се подготвяме за вечността. Тази подготовка се състои главно в следното: 1) да мислим за смъртта; 2) да се каем за греховете си; 3) да се молим често и 4) да вършим всякакъв вид добро (срв. Гал. 6:10). Мъдрите св. отци съветват: „Остави греховете си, докато е време! Иначе животът ти ще те остави, когато не очакваш, и ти с греховете си ще се явиш отвъд“.

Ние трябва да скъпим времето, защото дните са лукави (Еф. 5:16). Дните са наречени лукави, понеже ни лъжат, въвеждат ни в заблуждение относно преценката на земното ни странствуване и ни карат да се привързваме страстно към този свят на превратностите, дето удоволствията са лъжовни, а радостта - непостоянна, дето страхът ни мъчи, а пожеланията създават непоносима жажда и дето скръбта по суетния свят ни изсушава. Но въпреки лукавството на земните ни дни никой не иска те да се прекратят. Напротив, хората усърдно се молят да им се даде дълъг живот. На именни и рождени дати и особено на Нова година ние все си пожелаваме взаимно щастливо дълголетие, а Бог вижда близкия ни край и нашето жалко самозалъгване. Щастлив е не онзи, който се самоизмамва с мечтаното дълголетие, а който гледа трезво, като християнин, на живота и смъртта и който се готви за своя неизбежен изход от тукашния свят.

Нашите сметки за живота и земните успехи са обикновено погрешни. Това особено добре е изтъкнал блажени Августин, който пише: „Когато децата растат, на вид им се прибавят дни, а всъщност тези дни се намаляват. Нашето обикновено времеизчисление в такива случаи се оказва неправилно... Да предположим, че е определено (от Бога) За някой човек да живее осемдесет години. Колкото години проживее, с толкова се намалява общото им число. Тоя свят така ни прельстява, че никой не желае прекратяването на бедствения свой живот. А истинският, блаженият живот ще настъпи едва тогава, когато възкръснем и се възцарим с Христа...“

Не само християнските мислители, но и някои езически философи са стигали до мъдростта за печалната изменчивост и за бързотечната скоропреходност на нашия живот. Сенека например е казвал: „Ние умираме всеки ден, защото с всеки ден се отнема част от живота ни. Във времето, когато ние растем, животът ни се скъсява и намалява. Отначало ние се лишаваме от детството, после - от юношеството, след това - от зрялата и накрая - от старческата възраст. Всичкото това време, което

отминава, пропада и всеки ден, който ние преживяваме, се предава на смъртта".

Писанието с право твърди: Всяка плът е трева, и всичката ѝ красота е като полско цвете. Тревата изсъхва, цветето увяхва... а словото на нашия Бог ще пребъде вечно (Ис. 40:6,8; 1 Петр. 1:24). Но какво ни говори това слово? - То казва, че човекът е създаден за вечност от Вечния Бог. Смъртта е отрицание не на вечния, а на временния живот. Тя е служителка на вечността, защото ни въвежда в нея.

Понеже всекиму от нас предстои да мине през тайнствената врата на смъртта, заслужава да разгледаме старата и вечно нова тема за живота и смъртта, или по-точно за Живота след живота и за смъртта след смъртта.